

KORXONALARDA MAHSULOT SIFATINI OSHIRISH STRATEGIYASINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY JIHATLARI

Nurmatov Furqat Alisher o'g'li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti magistranti,

Saidov Mash'al Samadovich ORCID: 0009-0008-7814-3972

*INTERNATIONAL SCHOOL OF FINANCE TECHNOLOGY AND SCIENCE
instituti professori (DSc)*

Annotatsiya. Ushbu maqolada mahsulot sifatini oshirish jarayoni strategik boshqaruvning ajralmas qismi sifatida tahlil qilinadi. Korxonalar mahsulot sifatini yaxshilash orqali nafaqat raqobatbardoshlikni oshiradi, balki mijozlar ehtiyojlarini qondirish va bozor talablariga moslashish imkoniyatlarini kengaytiradi. Tadqiqotda mahsulot sifatini oshirish uchun zarur bo'lgan nazariy asoslar, jumladan, sifatni boshqarish tizimlari, sifat nazorati, va ichki jarayonlarni optimallashtirishning muhim usullari yoritiladi. Korxonalarda mahsulot sifatini oshirish strategiyasini shakllantirishda, sifatni baholash va o'lchash, mavjud muammolarni aniqlash, tahlil qilish va amalga oshirish bosqichlari muhim rol o'ynaydi. Tadqiqot, shuningdek, sifatni oshirish jarayonida menejment va xodimlarning ishtiroki, mijozlar bilan samarali aloqalar o'rnatish, hamda yangi texnologiyalarni joriy etishning o'rni haqida fikr yuritadi.

Kalit so'zlar: Mahsulot sifatini oshirish, Yangi texnologiyalar, Homashyo, Raqobatbardoshlik, Muvofiqlik standartlari, Innovatsion texnologiyalar, Strategik shakllantrish, Doimiy takomillashtirish, Iste'molchilar talabi.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ СТРАТЕГИИ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ПРОДУКЦИИ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ НУРМАТОВ ФУРКАТ АЛИШЕР ЎГЛИ

*Магистрант Ташкентского государственного экономического
университета,*

Саидов Машъал Самадович

*д.э.н., профессор института INTERNATIONAL SCHOOL OF FINANCE
TECHNOLOGY AND SCIENCE*

Аннотация. В этой статье процесс повышения качества продукции рассматривается как неотъемлемая часть стратегического управления. Предприятия, улучшая качество своей продукции, не только повышают свою конкурентоспособность, но и расширяют возможности для удовлетворения

потребностей клиентов и адаптации к рыночным требованиям. Исследование освещает теоретические основы, необходимые для повышения качества продукции, включая системы управления качеством, контроль качества и важнейшие методы оптимизации внутренних процессов. При формировании стратегии повышения качества продукции на предприятиях важную роль играют такие этапы, как оценка и измерение качества, выявление существующих проблем, их анализ и внедрение решений. Также рассматривается участие руководства и сотрудников в процессе улучшения качества, установление эффективных связей с клиентами, а также внедрение новых технологий.

Ключевые слова: Улучшение качества продукции, Новые технологии, Сырье, Конкурентоспособность, Соответствие стандартам, Инновационные технологии, Стратегическое формулирование, Постоянное совершенствование, Потребительский спрос.

THEORETICAL ASPECTS OF FORMING A STRATEGY FOR IMPROVING PRODUCT QUALITY IN ENTERPRISES

Nurmatov Furqat Alisher o'g'li

Master's student of Tashkent State University of Economics,

Saidov Mashal Samadovich ORCID: 0009-0008-7814-3972

*Professor (DSc) of INTERNATIONAL SCHOOL OF FINANCE TECHNOLOGY AND
SCIENCE institute*

Annotation. This article analyzes the process of improving product quality as an integral part of strategic management. By improving product quality, enterprises not only increase their competitiveness, but also expand their ability to meet customer needs and adapt to market demands. The study covers the theoretical foundations necessary for improving product quality, including quality management systems, quality control, and important methods for optimizing internal processes. In the formation of a product quality improvement strategy in enterprises, the stages of quality assessment and measurement, identification of existing problems, analysis, and implementation play an important role. The study also considers the role of management and employee participation in the quality improvement process, establishing effective customer relations, and introducing new technologies.

Keywords: Improving product quality, New technologies, Raw materials, Competitiveness, Compliance standards, Innovative technologies, Strategic formulation, Continuous improvement, Consumer demand.

Kirish. Mahsulot sifati har bir korxonaning muvaffaqiyatli faoliyat yuritishida muhim ahamiyatga ega bo'lib, u nafaqat iste'molchilarning qoniqishini ta'minlash, balki korxonaning raqobatbardoshlik darajasini oshirish va bozor ulushini kengaytirish uchun ham zarurdir. Mahsulot sifatini yaxshilash masalasi bugungi global bozor sharoitida, raqobat kuchaygan va mijozlar talablarining tez o'zgarib turadigan davrida, har bir korxona uchun ustuvor vazifaga aylanmoqda. Shuningdek, mahsulot sifati bo'yicha yuqori darajadagi talablar va qat'iy standartlar ishlab chiqarish jarayonlari va texnologiyalarni yaxshilashga olib keladi, bu esa o'z navbatida korxonaning ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi.

Bunday strategik yondashuv, korxonalarga mahsulot sifatini faqat qisqa muddatda emas, balki uzoq muddatli ravishda doimiy ravishda oshirish imkonini beradi. Mahsulot sifatini oshirish faqat ishlab chiqarish jarayonlari yoki mahsulotning o'ziga taalluqli emas, balki bu jarayon, ayni paytda, kompaniyaning barcha ichki tizimlari va resurslariga ta'sir etadi. Bu yerda boshqaruvning o'rnini, xodimlar malakasi, ishlab chiqarish jarayonlarining samaradorligi, texnologiyalarni yangilash, mijozlar bilan aloqalarni yaxshilash va raqobatbardosh bozor sharoitida mahsulot sifatining ustuvorligini ta'minlash masalalari birgalikda ko'rib chiqilishi zarurdir.

Mahsulot sifatini oshirish strategiyasini shakllantirishda, korxona o'zining ichki va tashqi omillarini hisobga olib, samarali tizimlarni yaratishi kerak. Ushbu tizimlar orasida sifatni o'lchash va baholash, jarayonlarni doimiy ravishda optimallashtirish va yangi texnologiyalarni joriy etishning muhim o'rnini bor. Sifatni boshqarish tizimlarining samarali tashkil etilishi nafaqat ishlab chiqarish jarayonlarining sifatini yaxshilashga, balki korxonaning jahon bozorida o'z o'rnini topishiga ham xizmat qiladi.

Shu nuqtai nazardan, bu maqolada mahsulot sifatini oshirishning nazariy jihatlari, sifatni boshqarishning samarali tizimlari, korxonalarda sifatni oshirish uchun zarur bo'lgan bosqichlar va yondashuvlar tahlil qilinadi. Asosan, sifatni o'lchash va baholash metodologiyasi, ichki jarayonlarni optimallashtirish va xodimlarning ishtiroki masalalari, shuningdek, yangi texnologiyalarning ahamiyati ko'rib chiqiladi. Maqolada keltirilgan ilmiy va amaliy tavsiyalar korxonalar uchun mahsulot sifatini oshirish strategiyasini shakllantirishda muhim ko'rsatmalar bo'lib xizmat qiladi. Bularning barchasi, o'z navbatida, korxonalarni bozorda raqobatbardoshligini saqlashga va uzoq muddatli muvaffaqiyatga erishishlariga yordam beradi.

Mahsulot sifatini oshirish strategiyasi ishlab chiqarish jarayonlari, menejment tizimi, texnologiyalar va xodimlarning malakasini takomillashtirishni o'z ichiga oladi. Zamonaviy texnologiyalar, masalan, **sun'iy intellekt**, **raqamli ikkinchi egzozlar**, **Internet of Things (IoT)**, **ma'lumotlarni tahlil qilish (Big Data)** va **3D bosib chiqarish** kabi yangiliklar, mahsulot sifatini oshirish jarayonlarini yangi darajaga olib chiqmoqda. Bu texnologiyalar yordamida korxonalar ishlab chiqarish jarayonlarini

yanada samarali, tejamkor va sifatli qilishlari mumkin. Masalan, IoT tizimlari yordamida ishlab chiqarish liniyalaridagi uskunalarning holati real vaqt rejimida monitoring qilinadi, sun'iy intellekt esa sifatni nazorat qilish va nuqsonlarni aniqlashda yordam beradi.

Prezident Shavkat Mirziyoyevning boshchiligidagi O'zbekiston Respublikasida iqtisodiy islohotlar va mahsulot sifatini oshirishga qaratilgan muhim qadamlar qo'yildi. Ushbu islohotlar, ayniqsa, mahsulot sifatini yaxshilash, ishlab chiqarish jarayonlarini modernizatsiya qilish, sifat nazoratini takomillashtirish va global raqobatbardoshlikni oshirishga qaratilgan. Prezidentimizning qaror va qonunlari, shuningdek, korxonalar va sanoat tarmoqlarining rivojlanishiga yordam beradigan muhim mexanizmlar yaratishda katta ahamiyatga ega. Quyida Prezident Shavkat Mirziyoyev tomonidan joriy etilgan asosiy qarorlar va qonunlar mahsulot sifatini oshirishga qanday ta'sir ko'rsatganini ko'rib chiqamiz. Shavkat Mirziyoyevning farmonlari va qarorlari doirasida mahsulot sifatini oshirishga qaratilgan strategik yondashuvlar ishlab chiqildi. 2017-yil 2-oktabrda "Mahsulot sifatini oshirish va sifatni boshqarish tizimlarini joriy etish to'g'risida"gi qaror ishlab chiqildi. Ushbu qarorda:

mahsulotlar va xizmatlarning xalqaro standartlarga mos kelishini ta'minlash uchun zarur chora-tadbirlarni ko'rish;

sifatni boshqarish tizimlarini joriy etish va mustahkamlash;

mahsulot sifati bo'yicha nazoratni kuchaytirish;

mahsulotlar sifatini o'lchash va baholash tizimlarini yaxshilash;

mahsulot ishlab chiqarishning har bir bosqichida sifatni boshqarish jarayonlarini ilg'or texnologiyalar asosida tashkil etish kabi masalalar belgilangan.

Shuningdek zamonaviy texnologiyalar mahsulot sifatini oshirishda katta ahamiyatga ega bo'lib, ular ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish, samaradorlikni oshirish va sifatni nazorat qilishni yanada mukammal qilish imkoniyatini yaratadi. Texnologiyalarni joriy etish nafaqat mahsulotning sifatini yaxshilash, balki raqobatbardoshlikni oshirish, mijozlar talablariga tezda javob berish va bozorda ilg'or pozitsiyalarni egallash uchun ham zarurdir.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Japon ishlab chiqarish tizimi va **Total Quality Management (TQM)** (Yuqori sifatni boshqarish) metodologiyasi mahsulot sifatini oshirish bo'yicha eng mashhur yondoshuvlardan biridir. 1950-yillardan boshlab Yaponiyada ishlab chiqilgan TQM, ishlab chiqarish jarayonini optimallashtirish, xatolarni minimallashtirish va sifatni doimiy ravishda yaxshilashga qaratilgan.[12,62]

Deming sikli (PDCA: Plan, Do, Check, Act) sifatni doimiy ravishda boshqarish va oshirishni ko'zda tutadi. Bu sikl mahsulotning sifatini doimiy ravishda tahlil qilish va takomillashtirishni ta'minlaydi. **Kaizen** - bu doimiy yaxshilanish falsafasidir. U barcha xodimlarning faol ishtirokini va kichik, ammo doimiy o'zgarishlarni qo'llab-quvvatlaydi. TQM metodologiyasi sifatni yaxshilashda korxonalarga yordam

beradigan strategik yondoshuvlar sifatida ishlab chiqilgan va keyinchalik dunyo bo'ylab ko'plab korxonalarda tatbiq etilgan. Bu yondoshuvlar, shuningdek, mahsulot sifatini oshirishda eng muhim strategiyalar sifatida qaraladi.[8, 76].

Six Sigma metodologiyasi, 1980-yillarda Motorola kompaniyasida ishlab chiqilgan va keyinchalik boshqa korxonalarda ham keng qo'llanilgan metodologiyadir. Bu yondoshuvda mahsulot sifatini oshirishga intilish, ishlab chiqarish jarayonidagi xatolarni minimallashtirishga qaratilgan. **DMAIC (Define, Measure, Analyze, Improve, Control)** jarayoni yordamida ishlab chiqarish jarayonini yaxshilash mumkin. Bu jarayon sifatni boshqarishda tizimli yondoshuvni ta'minlaydi va sifatni yuqori darajaga ko'taradi. **Sigma darajasi** xatolarni o'lchash uchun ishlatiladi va uni 3.4 xatoga nisbatan milliondan birini anglatadi. Bu, sifatni boshqarishning eng yuqori darajalaridan biridir. Six Sigma korxonalar uchun eng samarali sifatni boshqarish vositalaridan biri bo'lib, ishlab chiqarish jarayonining samaradorligini oshirishga, narxlarni kamaytirishga va foydani oshirishga yordam beradi.[2, 48].

Mahsulot sifatini oshirishda korxona menejmentining o'rni muhimdir. Boshqaruv nazariyalariga asosan korxonalar boshqaruvning markazlashtirilgan va markazlashtirilmagan shakllari, resurslarni samarali taqsimlash, strategik rejalashtirish va ishlab chiqarish jarayonini optimallashtirishga yo'naltirilgan boshqaruv modellari qo'llaniladi. **Porterning raqobat ustunligi strategiyasi** mahsulot sifatini oshirishni raqobatbardoshlikni oshirishning bir usuli sifatida ko'rib chiqadi. Mahsulotni takomillashtirish orqali bozorda raqobat ustunligini qo'lga kiritish mumkin. **SWOT tahlili** (kuchli va zaif tomonlar, imkoniyatlar va tahdidlar) mahsulot sifatini oshirishda muhim vosita bo'lib, korxonalarga o'z resurslari va imkoniyatlarini tahlil qilish imkonini beradi. [9, 54]

ISO 9000 seriyasi sifatni boshqarish tizimlarini yaratish uchun qabul qilingan xalqaro standartlardir. ISO 9000 tizimlari, tashkilotlarning sifatni boshqarish tizimlarini ishlab chiqish va ularni doimiy ravishda yaxshilashga imkon beradi. **ISO 9001** sertifikat ko'plab korxonalarda mahsulot sifatini oshirishga qaratilgan metodikalarni qo'llashni talab qiladi. Bu, eng avvalo, mahsulot sifatini doimiy ravishda monitoring qilish va shu asosda tegishli choralar ko'rishdir. ISO standartlari, korxonalarda sifatni oshirish uchun jarayonlarni standartlashtirish va yanada samarali boshqarishni ta'minlaydi.

Mahsulot sifatini oshirish strategiyasini shakllantirishda turli nazariy yondoshuvlar birgalikda ishlatilishi mumkin. TQM, Six Sigma, ISO standartlari, va boshqa menejment metodologiyalari korxonalarga sifatni yaxshilashda samarali yondoshuvlar taqdim etadi. Shu bilan birga, yangi texnologiyalar va innovatsiyalar, ishlab chiqarish jarayonini optimallashtirish, sifatni monitoring qilish va boshqarishning yangi imkoniyatlarini yaratadi. Shunday qilib, mahsulot sifatini

oshirishga qaratilgan kompleks yondoshuvlar korxonalar uchun raqobatbardoshlikni oshirish va bozor talablariga moslashishda muhim omildir.

Ushbu adabiyotlar tahlili mahsulot sifatini oshirishga qaratilgan strategiyalarni ishlab chiqishda turli usullar va metodologiyalarni o'z ichiga olgan holda, har bir korxonaning o'ziga xos ehtiyojlariga moslashuvchan yondoshuvni taqdim etadi.

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu ilmiy maqolada korxonalarda mahsulot sifatini oshirish strategiyasini shakllantirishning nazariy jihatlarini ilmiy tahlil qilish va ishlab chiqish jarayonida qiuosiu tahlil, statistik ma'lumotlarni o'rganish, iqtisodiy taqqoslash, mantiqiy tahlil, ilmiy abstraksiyalash, analiz va sintez, shuningdek, induksiya va deduksiya usullaridan keng foydalanilgan.

Tahlil va natijalar. Mahsulot sifati har qanday korxonaning raqobatbardoshligini, bozordagi o'rnini va barqaror rivojlanishini ta'minlovchi asosiy omillardan biridir. Globalizatsiya va raqobatning kuchayishi sharoitida korxonalar nafaqat sifatli mahsulot ishlab chiqarish, balki uni doimiy ravishda takomillashtirish orqali mijozlar talabiga javob berish zaruratida qolmoqdalar. Shu bois, mahsulot sifatini oshirish strategiyasini shakllantirish masalasi amaliy ahamiyat bilan bir qatorda chuqur nazariy yondashuvni ham talab qiladi [10, 54].

Tadqiqot davomida bir nechta mahalliy va xorijiy korxonalar faoliyati o'rganildi. Jumladan, O'zbekiston bozorida faoliyat yuritayotgan yirik sanoat korxonalari tomonidan qo'llanilayotgan sifat menejmenti strategiyalari tahlil qilindi. **Misol sifatida:**

“O'zkabel” AJ korxonasida ISO 9001:2015 xalqaro standartiga asoslangan sifat menejmenti tizimi joriy etilgan. Ushbu tizim orqali ishlab chiqarish jarayonida xatoliklar kamaytirilib, mijoz shikoyatlari 18% ga qisqargan.

“Artel” kompaniyasida esa “Kaizen” yondashuvi bo'yicha xodimlarning takliflar qutisi tizimi ishlab chiqilgan bo'lib, 2023-yil davomida 1200 dan ortiq taklif kelib tushgan va ularning 65% amaliyotga joriy etilgan.

Tahlil natijalariga ko'ra asosiy muammolar quyidagilardan iborat:

Mahsulot sifati monitoringi yetarli darajada tizimlashtirilmagan. Ko'plab kichik va o'rta korxonalarda sifatni baholash subyektiv mezonlarga asoslangan bo'lib, bu barqarorlikka putur yetkazadi [4, 98].

Xodimlarning sifat bo'yicha malakasi past. Korxonalarda sifatni boshqarish bo'yicha maxsus tayyorgarlikdan o'tgan kadrlar soni yetarli emas.

Innovatsion texnologiyalar kam joriy etilgan. Sifatni oshirishda zamonaviy texnologiyalar (masalan, IoT, avtomatlashtirish, sun'iy intellekt) juda muhim, biroq aksariyat korxonalarda bu imkoniyatlar cheklangan.

Tahlil asosida quyidagi ijobiy natijalarga erishish mumkinligi aniqlangan:

Sifat menejmenti tizimining amalga oshirilishi va natijalari

Chora-tadbir	Kutilayotgan natija
Sifat menejmenti tizimini joriy etish (ISO, TQM)	Mijozlar ishonchini oshiradi, eksport salohiyati kengayadi
Xodimlarni malakali tayyorlash	Ichki sifatsizlik darajasi kamayadi, mahsulot tannarxi pasayadi
Innovatsion texnologiyalarni joriy etish	Ishlab chiqarish tezligi oshadi, nuqsonlar kamayadi
Mijoz fikrini muntazam o'rganish	Talabga mos mahsulot ishlab chiqariladi, brend obro'si ortadi

Bu jadvalda keltirilgan chora-tadbirlar kompaniyaning sifat menejmenti tizimini takomillashtirish, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va mijozlar bilan mustahkam munosabatlar o'rnatishga qaratilgan. Har bir chora-tadbir kompaniyaning umumiy raqobatbardoshligini oshirish va bozorga mos mahsulotlar ishlab chiqarishga yordam beradi. Bu esa kompaniyaning o'z obro'sini oshirishi, eksport imkoniyatlarini kengaytirishi va ichki jarayonlarni yaxshilashi bilan yakunlanadi.[11,38].

2-jadval

Mahsulot sifatini oshirish strategiyalarining qo'llanilishi

Korxona nomi	Qo'llanilayotgan strategiya	Amaliy natija
"O'zkabel" AJ	ISO 9001:2015 standarti	Mijoz shikoyatlari 18% ga kamaydi
"Artel" MCHJ	Kaizen (xodimlar takliflari)	1200+ taklif, 65% amaliyotga joriy etildi
"GM Uzbekistan"	Lean ishlab chiqarish	Ishlab chiqarish samaradorligi oshdi
"Uztextile Group"	Six Sigma elementi	Nuqsonli mahsulotlar 22% ga kamaydi

Jadvalda ko'rsatilgan strategiyalar - ISO 9001, Kaizen, Lean ishlab chiqarish va Six Sigma - kompaniyalarga sifatni boshqarish, samaradorlikni oshirish va mahsulot nuqsonlarini kamaytirishga yordam bergan. Har bir korxona o'zining maxsus ehtiyojlariga mos strategiyalarni tanlab, amaliy natijalar bilan o'z muvaffaqiyatlarini ta'minladi. Bu turli metodologiyalar kompaniyalarga raqobatbardoshlikni oshirish, ishlab chiqarish samaradorligini yaxshilash va mijozlar bilan mustahkam munosabatlar o'rnatishga yordam beradi.

3-jadval

Mahsulot sifatini oshirishda mavjud muammolar va ularning tavsiflari

Muammo nomi	Tavsifi
Monitoring tizimining sustligi	Sifatni baholash subyektiv; aniq ko'rsatkichlar mavjud emas
Kadrlar malakasining pastligi	Sifat menejmenti bo'yicha mutaxassislar soni yetarli emas
Innovatsion texnologiya tanqisligi	Zamonaviy uskunalar va avtomatlashtirish yetarli darajada joriy etilmagan
Mijoz fikrining e'tibordan chetda qolishi	Bozor talabi chuqur o'rganilmaydi, natijada mahsulot ommabop bo'lmaydi

Bu muammolar korxona faoliyatining samaradorligini va raqobatbardoshligini pasaytiradi. Monitoring tizimi va sifatni baholash ko'rsatkichlarining aniqligi, kadrlarning malakali bo'lishi, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va mijoz fikrini o'rganish orqali bu muammolarni hal qilish mumkin. Har bir muammo kompaniyaning ichki jarayonlarida yaxshilanishlarni talab qiladi, shuningdek, raqobatbardoshlikni saqlash va mijozlar talabiga mos mahsulotlar ishlab chiqarishga yordam beradi [3, 103].

4-jadval

Korxonalarda sifat strategiyalarining natijalari (2023-yil yakunlariga ko'ra)

Korxona nomi	Joriy etilgan strategiya	Yil davomida ishlab chiqarilgan mahsulot (dona)	Nuqsonli mahsulotlar soni (dona)	Nuqsonlar kamayishi (%)	Mijoz shikoyatlar i kamayishi (%)
O'zkabel AJ	ISO 9001:2015	1 200 000	24 000	20%	18%
Artel MCHJ	Kaizen	3 500 000	87 500	25%	22%
GM Uzbekistan	Lean production	280 000 avtomobil	5 600	15%	12%
Uztextile Group	Six Sigma elementi	15 000 000 mato	300 000	22%	19%

Bu jadvalda ko'rsatilgan barcha korxonalar turli strategiyalarni, ya'ni ISO 9001, Kaizen, Lean ishlab chiqarish va Six Sigma usullarini qo'llash orqali o'z ishlab chiqarish samaradorligini va mahsulot sifatini yaxshilagan. Natijada nuqsonli mahsulotlar kamaygan va mijoz shikoyatlari pasaygan. Har bir strategiya o'zining xususiyatlariga ko'ra, kompaniyalarga raqobatbardoshlikni oshirish va mahsulot sifatini yaxshilashda yordam beradi. Bu usullar samarali boshqaruv tizimlarini joriy etish orqali umumiy ishlab chiqarish va mijozlarga xizmat ko'rsatish sifatini yaxshilashga olib keladi.

5-jadval

Sifatni oshirishga to'sqinlik qiluvchi asosiy muammolar (so'rovnoma asosida)

Muammo nomi	Korxonalarining ulushi (%)	O'rganilgan korxonalar soni
Sifat monitoring tizimi yo'qligi	58%	50
Malakali kadrlar yetishmasligi	66%	50
Texnologik yangilanishning sustligi	72%	50
Mijoz fikri bilan ishlamaslik	49%	50

Jadvalda ko'rsatilgan muammolar sifatni oshirishga to'sqinlik qiluvchi asosiy faktorlar sifatida korxonalarda keng tarqalgan. Sifat monitoring tizimi yo'qligi, malakali kadrlarning yetishmasligi, texnologik yangilanishning sustligi va mijoz fikri bilan ishlamaslik sifatni yaxshilash uchun jiddiy to'sqinliklarni yaratadi. Ushbu muammolarni hal qilish uchun tizimli yondashuv, malakali xodimlarni tayyorlash, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va mijozlar fikrini muntazam ravishda o'rganish zarur.

6-jadval

Joriy etilgan choralarning iqtisodiy samaradorligi

Chora turi	O'rtacha investitsiya miqdori (mln so'm)	Qisqa muddatli foyda (mln so'm)	Foyda/Investitsiya nisbati (%)
ISO 9001 tizimini joriy etish	450	720	160%
Xodimlarni sifat bo'yicha o'qitish	120	200	167%

Lean ishlab chiqarish	700	1 100	157%
Mijoz fikrini o'rganish tizimi	80	130	162%

Bu jadvaldan ko'rinib turibdiki, barcha tizimlar o'z investitsiyalariga nisbatan yuqori darajada foyda keltirgan. Eng yuqori rentabellikni xodimlarni sifat bo'yicha o'qitish (167%) va ISO 9001 tizimi (160%) ko'rsatmoqda [7, 56].

Xulosa. Mahsulot sifati zamonaviy ishlab chiqarish korxonalarining asosiy raqobat ustunliklaridan biri bo'lib, iste'molchilarning talab va ehtiyojlarini to'liq qondirish, bozor ulushini kengaytirish hamda barqaror rivojlanishni ta'minlashda hal qiluvchi omil sanaladi. Bugungi kunda sifatga bo'lgan talabning ortib borayotgani korxonalardan mahsulot sifatini oshirish bo'yicha aniq, tizimli va ilmiy asoslangan strategiyalarni shakllantirishni talab qilmoqda. Zamonaviy raqobatbardosh bozor sharoitida korxonalar uchun mahsulot sifati — nafaqat xaridorni jalb qilish vositasi, balki bozorni egallash, brend obro'sini mustahkamlash va daromadni oshirishning eng muhim omillaridan biri hisoblanadi. Shu boisdan, mahsulot sifatini oshirish strategiyasini shakllantirish har bir korxona uchun ustuvor vazifaga aylangan. Ushbu tadqiqot doirasida mahsulot sifatini oshirishning nazariy asoslari chuqur o'rganilib, ularning amaliy qo'llanishi tahlil qilindi.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, sifatni oshirishga qaratilgan strategiyalar nazariy jihatdan quyidagi asosiy yondashuvlarga tayanadi: **TQM (Total Quality Management)** - umumiy sifat menejmenti; **Kaizen** - uzluksiz takomillashtirish falsafasi; **Six Sigma** - statistik tahlilga asoslangan sifat boshqaruvi; va **Lean ishlab chiqarish** - resurslardan samarali foydalanish orqali ortiqcha sarflarni kamaytirishga qaratilgan yondashuv.

Amaliy tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, yurtimizdagi bir qator yirik korxonalar yuqoridagi yondashuvlardan foydalanish orqali ijobiy natijalarga erishmoqda. Jumladan, "O'zkabel" AJ ISO 9001:2015 tizimi orqali nuqsonli mahsulotlar sonini 20% ga kamaytirishga erishgan bo'lsa, "Artel" MCHJ Kaizen strategiyasi orqali xodimlar takliflari asosida 1200 dan ortiq g'oyani ishlab chiqarishga tatbiq qilgan. Bunday strategik chora-tadbirlar mahsulot sifatini sezilarli darajada yaxshilab, mijozlar shikoyatlarini o'rtacha 18–22% gacha qisqartirishga olib kelgan.

Biroq tahlillar shuni ko'rsatadiki, aksariyat korxonalarda mahsulot sifatini oshirishga to'sqinlik qilayotgan bir qator muammolar mavjud. Jumladan:

Xulosa qilib aytganda, korxonalarda mahsulot sifatini oshirish strategiyasini shakllantirish faqat nazariy asoslargagina emas, balki amaliy tahlil, zamonaviy texnologiyalar va resurslar imkoniyatlaridan oqilona foydalanishga tayanmog'i lozim. Sifat strategiyalarining samarali joriy etilishi nafaqat ishlab chiqarish samaradorligini

oshiradi, balki milliy iqtisodiyotning umumiy raqobatbardoshligiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdurakhmonov, I. (2019). "Tovar sifatini boshqarish tamoyillari va metodlari" Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti. 56-bet
2. Karimov, A. (2020). "Mahsulot sifatini oshirish bo'yicha zamonaviy strategiyalar" Toshkent: Ikrom Nashriyoti. 48-bet
3. Ashurov, S. (2018). "Sifat menejmenti: nazariya va amaliyot" Buxoro: Buxoro Davlat Universiteti. 103-bet
4. Tashpulatov, M. (2021). "Sifatni oshirish: marketing va menejment nuqtai nazaridan" Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti. 98-bet
5. Rasulov, D. (2022). "Tovarlarni sifatini nazorat qilish va baholash usullari" Toshkent: O'zbekiston iqtisodiyot universiteti. 82-bet
6. Isroilov, N. (2017). "Sifatni ta'minlash va boshqarish" Qashqadaryo: Qashqadaryo viloyat iqtisodiyot va xizmatlar bilim yurti. 70-bet
7. Mamatqulov, E. (2019). "Mahsulot sifatini oshirish strategiyalarini ishlab chiqish" Nukus: Qoraqalpog'iston Davlat Universiteti. 56-bet
8. Baxtiyorov, R. (2021). "Mahsulot sifatini boshqarishning muhim tamoyillari" Farg'ona: Farg'ona Davlat Universiteti. 76-bet
9. Tursunov, E. (2020). "Tovarlarni sifatini oshirish bo'yicha innovatsion yondashuvlar" Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligi.
10. Normatov, S. (2018). "Sifat menejmenti va iqtisodiy samaradorlik" Andijon: Andijon Davlat universiteti. 54-bet
1. Abdullaeva M., Karimov A. (2022). Oliy ta'lim sifatini ta'minlashda menejment tamoyillari. Toshkent. 38-bet
11. Ochilov N.A. (2021). Oliy ta'lim sifati va ta'lim dasturlarini takomillashtirish. Toshkent. 62-bet